

KIS-596 – Gl. euthanasie

(GE da RAH – 14 09 98)

An termen zo e orin Gr. *eujqanasiva* a dalveze "marv sioul ha diboan", ster a voe adveizet gant an aozerion gristen evel "marv mat, finvez vat", eleze mont da anaon gant rad Doue. Francis BACON en e *Instauratio Magna* (1623) a lak kemm etre an *euthanasia diabarzh*, er ster kristen, a zo prientidigezh an ene, hag an *euthanasia diavaez* a zo hervezañ dlead ar vezeion "da skoazellañ an dud war o zremenvan da guitaat ar bed-mañ gant brasoc'h douster hag aested", ster en arver diwar neuze. Betek dibenn an 19^t kantved, dre *euthanasia* ez intended ar prederioù roet d'ar c'hlañvour e devezhioù diwezhañ e vuhez war-benn distav al laur hag an anken — pezh a reer anezhañ hiziv *mezegañ goustegus* (Gl. *médecine palliative*, sl. KIS-335, La-08, pp. 318-320). E diouer an araezioù kimiiek a zo en hon c'herz hiziv ez erbeded avelañ ar gambr, dibab ur gwele klet, aliañ nesaourion ar gouziviad da vezañ war e dro... E dibenn an 19^t kantved (S. REISER, 1897) e c'hoarvez ur rikladur ster : amkan an *euthanasia* a chom bepred ar mervel sioul, met abretaet gant ar mezeg. Hiziv ne chom war ar ger nemet ar c'hemeradur-se.

Kent mont pelloc'h, gwelomp pe gevatal brezhonek reiñ da Gl. *euthanasie*. Mar amprester, ne c'hell bezañ nemet Br. *eutanaziezh* pe, dre ar verb, *eutanaziñ*. Met perak amprestañ, pa'z eus e predeneg un torkad heñvelsterioù da Br. *marv* : *ankou*, *trank*, *andizh* ? Korvoet eo bet an eil anezho : *trankus* (Gl. *létal*) ; an hini nesañ d'ar c'heal buket zo *andizh* (hBr. *anteith* "tremenvan", bet korvoet da sevel *andisha*, Gl. *exécuter*), nes ivez da Al. *Sterben* a adkaver e *Sterbehilfe*.

Er ster klasel, gresianek, adkemeret gant BACON : "tremenvan habask", e tere ar rakger *he-*. Kinnig a ran *heandizh*, *heandizhañ*, ar pennanor o verkañ ar perzh kemeret gant ar mezeg hag an nestud er peoc'haat.

E ster arnevez an termen avat ne gav ket din e ve kevazas ar rakger *he-*, rak ar c'heal kreiz gantañ zo : "emrenkañ evit ma teufe ar marv « buan hag aes »". Ar rakger *de-* "war-du, o tegas da" a zlefe spiriñ, o lezel digor ar ster d'an daou gemeradur "oberiat" ha "gouzañvat". Kinnig a ran enta : *deandizhañ*, *deandizh g.*, *deandizhad g.*

En-dro d'an *deandizhañ*, evel a ouzer, e sav kudennoù e-leizh, mezegel, divezel ha lezennel.

Ur gudenn vezegel eo pegoulz ehanañ ar mezegadur kurañ ha tremen gant ar goustegañ hep mui. Anaout a reer ar c'herienn *arloup yac'hadel* (Gl. *acharnement thérapeutique*), oc'h aroueziñ ar strivoù da zerc'hel ent kalvezadel er beved ur gouziviad pa vez antebek e teuy er-maez eus ar c'homa ha sur e varvo kerkent ha ma paouezor ag e wezheriañ. Ur gudenn all eo prederiadur al laur : efedus eo an angostuzennoù nevez nemet e strafuilhont bred ar c'hlañvour ha reoù anezho a hast e varv.

Ent divezel, emañ an holl aotrouniezhoù speredel, an Iliz katolik pergen, a-enep an arloup yac'hadel hag a-du gant ar c'halvezderioù habaskaat, eleze gant an *deandizhañ gouzañvat*. Amzael a chom en-dro d'an *deandizhañ oberiat* : ha lañvas eo dec'han marv ur gouziviad en goulenn dre ma oar ez eo dibare e gleñved na pa ve salv a boanioù ? Seul gent a se, ha divezek eo devredañ deandizhañ ur c'hlañvour komatus diwar ma ouzer ne zistroy ket d'an emouezañ ?

Ent lezennel, e-kichen an emlazh ameeun pe emlazh ameilet ez eo an *deandizh arc'het* (Gl. *euthanasie volontaire*), eleze devredet gant ar gouziviad e unan, e reer *deandizh gourlakaet* (Gl. *euthanasie sociale*) eus ur boaz embreget gant kevredigezhioù 'zo da zilaoskiñ ar gozhidi pe da “ardizhañ” (Gl. “*exposer*”) ar vabaned izil, ivez eus an embreg raksellet gant an dezverezh nazi a voe “grataat trugarez ar marv” da gant miliadoù a vugale nammet hag a vredklañvourion. Direizh e ve neoazh tevel war an deandizhañ dirgel gourlakaet en ospitalioù 'zo eus ar “bed demokratek” war glañvourion henek barnet re goustus ha war enveded re hir o hoali.